

Даниліна Світлана Олексіївна
к.е.н., доцент, доцент кафедри ЗЕТ та ЕП
Одеського національного економічного університету
м. Одеса, Україна

СТРУКТУРНІ ЗРУШЕННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Тези присвячено дослідженню структурних зрушень в умовах цифровізації економіки за такими підходами, як: структурно-секторальний, процесний, техніко-технологічний, віртуально-інформаційний та глобалізаційний.

Ключові слова: структурні зрушення, цифровізація економіки, підходи.

Структура економіки будь-якої країни постійно еволюціонує й модифікується, адаптуючись до об'єктивних чинників і піддаючись регулюючому впливу держави. Усе це відбувається в процесі накопичення відповідних змін, які мають закономірний і об'єктивний характер, однак проявляються по-різному з огляду на їхню нерівномірну динаміку й непропорційне накопичення. В основі процесу розвитку лежить невідповідність змін у структурі потреб та інтересів суб'єктів економіки змінам у розміщенні, технології використання й розподілу економічних ресурсів. Це породжує нерівномірну динаміку співвідношення кількісних показників елементів структури. В умовах сучасної економіки вказані нерівномірності особливо посилюються і створюють умови для непередбачуваного розвитку економіки.

Структурні зміни визнаються економічною теорією двоєю: як стимул і прискорення економічного розвитку, з одного боку, і як наслідок розвитку і зростання, – з іншого. Структурні зміни як наслідок розвитку виражаються через піднесення сучасних галузей економіки. Їхня висока продуктивність спричиняє зростання загального рівня продуктивності суспільства. Галузі, які є носіями технічного прогресу та основою майбутніх трансформацій, стають елементами, що роблять можливим задоволення потреб і прагнень суспільства до підвищення рівня стандартів споживання та здійснення соціальних змін [1, с. 30].

Економічний розвиток безпосередньо пов'язаний з економічними структурами та змінами, які відбуваються в них. Під економічною структурою розуміють розміщення основних елементів економіки і пропорції, які склалися між ними. Економічна система складається з окремих галузей, відомств, виробництв, підприємств, має певну структуру виробничих ресурсів і зовнішньої торгівлі, просторове розміщення та регулюється економічними правилами й нормами.

Доповненням до цієї класифікації є виділення макро- і мікроструктур. До макроструктур відносять сектора й галузі економіки, елементи розподілу національного доходу (структури споживання, інвестицій, міжнародної торгівлі), тоді як мікроструктури представляють собою виробничі підрозділи,

підприємства, об'єднання виробництв. Часто виділяють проміжні структури (наприклад, галузі промисловості), які прийнято називати мезоструктурами.

Тобто, в рамках конкретної системи, зокрема економічної, структурні зміни означають зміни причинно-наслідкових зв'язків між елементами системи. Структурні зміни пов'язані з неоднаковими темпами змін окремих елементів і змін взаємозв'язків між ними, що, в підсумку, спричиняє перетворення структури системи загалом. Ці перетворення можуть бути кількісними та якісними: кількісні зміни є вимірними і стосуються, наприклад, змін у галузевій структурі, структурі зайнятості тощо; якісні зміни є невимірними, наприклад, зміни структури організації економіки. Кількісні зміни тісно пов'язані з якісними, і їхнє накопичення спричиняє якісні зміни. Так, розвиток економіки, збільшуючи масу благ і розширюючи асортимент, сприяє появі нових потреб, зумовлених новими благами, які продукує виробництво.

Такої ж думки дотримуються і сучасні дослідники: «структурні зрушення в економіці є якісними змінами взаємозв'язків між зіставними елементами макроекономічної системи, зумовлені нерівномірною динамікою співвідношення їхніх кількісних характеристик» [2, с. 122].

Аналіз структурних зрушень в умовах цифровізації економіки можна розділити на декілька підходів.

До першого підходу належить підхід, за яким цифровізація економіки розглядається з позицій зростання секторів цифрової економіки та здійснення глобальних структурних перетворень у первинному секторі сільського господарства, вторинному секторі промислового виробництва та третинному секторі послуг. Такий підхід можна визначити як *структурно-секторальний підхід*. Він ґрунтується на здійсненні значних структурних трансформацій в економічних системах країни внаслідок цифровізації первинного та вторинного секторів економіки та зростання частки третинного сектора, що докорінно змінює економічні системи та характер виробничих відносин і, як наслідок ґрунтовних структурних змін, зростає ефективність процесів виробництва та функціонування економіки [3, с. 92].

За другим підходом розглядаються процеси інформатизації економіки як зміни економічних і виробничих відносин, де замість безпосередньо особистісного управління процесами здійснюється та будується управління на основі розбудови інформаційно-цифрових платформ та операторів і формування алгоритмів відносин типу М2М машина – машина, а також, відповідно, формується новий тип відносин, де людина може не виступати безпосереднім суб'єктом процесу. Цей підхід можна класифікувати як *процесний підхід* щодо зміни суспільно-виробничих відносин на засадах нових цифрових платформ і процесів [4, с. 62].

Третій підхід, який можна визначити як *техніко-технологічний підхід*, розглядає цифрову економіку як активне застосування техніко-технологічних інновацій, техніко-технологічного переоснащення, програмного забезпечення, насичення сучасними цифровими пристроями, засобами електронного обміну та розбудовою необхідних комунікацій. Водночас за цим підходом здійснюється не лише техніко-технологічне переоснащення, заміна засобів виробництва більш

наукоємними, сучасними технологіями та інноваціями, але й розбудова формування нового кіберпростору, здатного докорінно змінити соціально-економічні відносини.

Четвертий підхід можна визначити як *віртуально-інформаційний підхід* на засадах розбудови якісно нових бізнес-моделей, моделей ведення бізнесу та платформ, що дають можливість розвитку нового електронного бізнесу. За даним підходом наголошується на практичних діючих аспектах функцій цифровізації економіки та їх емпіричному застосуванню в сьгоднішніх економічних умовах, створенні та функціонуванні нових електронних процесів, розвитку е-комерції та розбудови бізнес-процесів виробництва на засадах використання інтегрованого економічного простору, внаслідок чого створення основних матеріальних благ вийшло за межі матеріального виробництва та здійснюється у віртуальному інформаційному просторі за допомогою віртуального управління процесами виробництва та реалізації продукції та послуг.

За п'ятим концептуально-теоретичним підходом визначають цифровізацію економіки як процес еволюції економічних, соціальних, виробничих організаційних, управлінських та навіть суспільних відносин внаслідок розвитку інформаційно-цифрових технологій та комунікацій. Цей підхід можна назвати *глобалізаційним підходом*, оскільки він має історико-економічні корені та будується на засадах формування парадигми суспільного розвитку, визначаючи незворотність та послідовність даних процесів та глобальність впливу, що вийшли за межі економічних відносин та лежать у площині зміни суспільних формацій.

Проведений аналіз свідчить про те, що нові інформаційні технології виходять за рамки простої цифровізації, оскільки вони змінюють інституційну структуру економіки та всі функціональні зв'язки як на макро-, так і на макрорівнях. 5G, штучний інтелект, Інтернет речей, великі дані (Big Data), блокчейн визначають напрямок розвитку ринку інформаційних послуг, оскільки на їх основі розвиваються електронна торгівля, електронний банкінг, електронна освіта, електронні медичні послуги, електронний консалтинг, електронна реклама та багато іншого.

Список використаних джерел:

1. Пелех О.Б. Чинники зміни структури сучасної економіки. *Бізнес Інформ*. 2018. № 1. С. 28-34.
2. *Структурні трансформації в економіці України: динаміка, суперечності та вплив на економічний розвиток* / Л.В. Шинкарук, І.А. Бевз, І.В. Барановська та ін. Київ: ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України», 2015. 304 с.
3. Штець Т. Ф. Дослідження концептуальних характеристик сектора цифрової економіки. *Бізнес Інформ*. 2019. № 3. С. 91-95.
4. Руденко М. В. Цифровізація економіки: нові можливості та перспективи. *Економіка та держава*. 2018. № 11. С. 61–65.